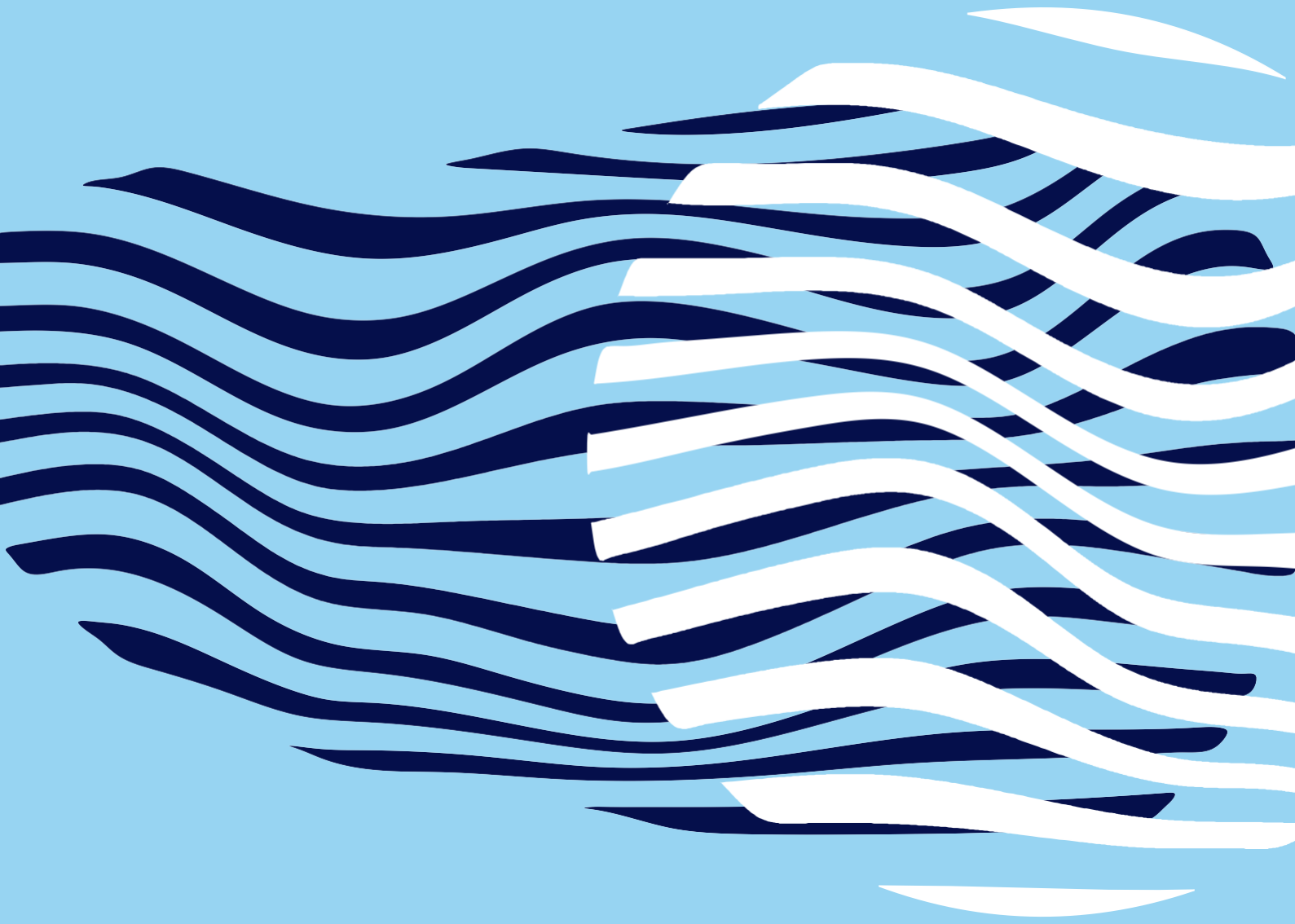
Annual Conference 2026

Hope MANIFESTO

#HISTORYANDHOPEMANIFESTO

EuroClio

HOUSE OF EUROPEAN HISTORY

An initiative of the European Parliament

Manifestin tausta

Vuonna 2026 järjestetyn EuroClion 32. vuosikonferenssin teemana oli *Historia ja toivo*: *oppiminen muutosvoimana*. Euroopan historian talo ja EuroClio tarjosivat sen yhteydessä yhteistyötilat teemaan liittyvää pohdintaa ja ajatustenvaihtoa varten. Alkusysäyksen tälle yhteiselle hankkeelle, jonka tuloksena syntyi **Toivon manifesti**, antoi Euroopan historian talo. EuroClio osallistui työhön ideoimalla nk. Toivon seinän, visuaalisen aikajanan, jonne kerättiin teemaan liittyviä ajatuksia työpajoista ja kirjallisista pohdinnoista koko konferenssin ajalta.

Toivon manifesti kokoaa yhteen noin **250 historianopettajan** ajatukset, kokemukset ja tavoitteet, jotka kerättiin konferenssin aikana jäsennellysti osallistavien menetelmien avulla.

Toivon manifesti ilmentää historianopettajien yhteisön ajatuksia ja toimii viitekehyksenä laajemmalle vuoropuhelulle. Manifestin laatimisessa on hyödynnetty ammatillista kokemusta ja keskinäistä ajatustenvaihtoa. Se on tarkoitettu ensisijaisesti opettajille ja oppilaille niin Euroopassa kuin sen ulkopuolellakin, mutta sitä voi käyttää myös demokratiaan, koulutukseen ja sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen liittyvien kysymysten parissa toimivissa instituutioissa ja organisaatioissa.

Manifesti syntyi ajatuksesta koota yhteen opettajien näkemyksiä siitä, millainen on historianopetuksen rooli näinä epävarmoina aikoina. Sen tarkoituksena on kertoa tiiviissä ja helposti saavutettavassa muodossa, miten historianopetus voi opettajien itsensä mukaan tukea kriittistä ajattelua, demokraattista elämää ja moniarvoisuutta, sekä tuoda samalla esiin toivon merkitys kasvatusalalla.

Eri aktiviteettien avulla konferenssin osallistujat saattoivat tuoda esiin monenlaisia käytäntöjä, huolenaiheita, toiveita ja tavoitteita.

Kymmenestä vapaaehtoisesta opettajasta koostuva toimituskunta pyrki kokoamaan ja jäsentämään nämä ajatukset johdonmukaisesti eteneväksi tekstiksi. Sen tehtävänä oli varmistaa, että manifesti on selkeä ja jäsennelty kokonaisuus ja että se perustuu taustalla olevaan yhteiseen prosessiin.

Toimituskunta

Toimituskunnan jäsenet

Emer Shanahan

Juraj Varga

Wouter Smets

Kamila Ropero

Mirela Sakej

Sérgio Neto

G.Rósa Eyvindardóttir

Jordi Van den Hoven

Lejla Čaušević

Sinead Fitzsimons

Toivon manifesti

Historiamme eroista huolimatta haasteemme ovat samat

Erilaiset muistot, konfliktit, vaietut tarinat ja poliittiset kontekstit näkyvät luokkahuoneissa Euroopassa ja sen ulkopuolella. Tapoja kertoa menneisyydestä, elää nykyhetkessä ja pohtia tulevaisuutta on lukuisia. Jokaisen historianopettajan opetukseen vaikuttaa paitsi valittu tulokulma myös opettajan oma tausta. Historiaa ei koskaan opeteta erillään ympäröivästä todellisuudesta. Kohtaamamme haasteet ovat kuitenkin pitkälti samat.

”On vaikeaa säilyttää toivo eikä pelätä maailmassa,
jossa on paljon kärsimystä ja
epäoikeudenmukaisuutta, samalla kun toivoo
kiihkeästi muutosta (ja haluaa olla osa sitä).”

Luokkahuoneen ulkopuolella julkinen keskustelu on usein polarisoitunutta, individualismi saattaa heikentää yhteisöllisyyttä, eikä demokraattisia arvoja voida enää pitää itsestäänselvyyksinä. Historia kuitenkin osoittaa myös, että ajan mittaan on syntynyt oikeuksia, vapauksia ja yhteisvastuun muotoja ja että niitä voidaan suojella, tarkastella uudelleen ja uudistaa. Oppilaat joutuvat kasvaessaan luovimaan sosiaalisten verkostojen, misinformaation ja tekoälyn keskellä. Tällaisessa ympäristössä voi olla vaikea arvioida, mitkä ovat luotettavia tahoja. Sisällön runsaus voi hämmentää, väsyttää ja epäilyttää. Järjestelmällinen rasismi, eriarvoisuus, ylisukupolviset traumat sekä ratkaisemattomat sosiaaliset jännitteet ja sodat muovaavat myös nuorten suhdetta historiaan, instituutioihin ja toisiinsa.

Historiaa voidaan käyttää monella tapaa väärin. Taistelemme tätä vastaan sekä luokkahuoneessa että opettajien yhteisönä.

Luokkahuoneessa nämä realiteetit näkyvät oppilaiden kysymyksinä, tunteina, epäilyinä, vastarintana, vaikenemisena ja välinpitämättömyytenä mutta myös uteliaisuutena, oikeudentuntona, digiosaamisena sekä haluna ymmärtää ympäröivää maailmaa. Oppilaat tuovat mukanaan perheiden, yhteisöjen, tiedotusvälineiden ja verkkoympäristöjen erilaisia narratiiveja sekä kysymyksiä kulttuuriperinnöstä ja identiteetistä: mitä peritään, mitä jaetaan, mitä vastustetaan ja mitä kukin sukupolvi päättää siirtää eteenpäin tai muuttaa. Nämä hetket voivat olla vaikeita, mutta ne ovat myös tilaisuuksia, joihin kannattaa tarttua.

Tunteita ei pidä jättää historianopetuksen ulkopuolelle. Ne ovat osa todellisuutta, jossa historiaa opetetaan.

Toivon merkitys nykypäivän historianopetuksessa

Toivo voi tarkoittaa eri asioita asiayhteydestä, kokemuksista ja kielestä riippuen. Historianopettajille se ei voi jäädä pelkäksi sanahelinäksi. Meille toivo ei ole naiivia optimismia. Kyse ei ole uskosta siihen, että asiat kääntyvät itsestään parhain päin.

Luokkahuoneen ulkopuolella toivo voidaan ymmärtää kyvyksi turvata sosiaalinen pääomamme, säilyttää yhteiskuntiemme selviytymiskyky, voittaa vaikeudet ja torjua epätoivoa. Se perustuu sellaisiin arvoihin kuin solidaarisuus, ihmisoikeudet, oikeudenmukaisuus, osallistavuus ja vastuullisuus. Siitä saa voimaa, se motivoi, innoittaa ja antaa merkityksellisyyden tunteen. Se auttaa etsimään uusia tapoja toimia silloinkin, kun muutos on hidas, epävarma tai vaikea.

Luokkahuoneessa toivosta tulee käytäntö. Se on muutoksen väline.

Historianopettajina **meitä ohjaa tarve rakentaa luottamusta**: uskoa siihen, että oppilaat sietävät monitahoisuutta ja kyseenalaistavat erilaiset narratiivit. Ilman luottamusta emme voi käsitellä menneisyyden kipukohtia, olla rakentavasti eri mieltä tai auttaa oppilaita kyseenalaistamaan arkaluonteisia narratiiveja. Luottamus ei tarkoita mukavuusalueella pysymistä tai yksimielisyyttä. Se antaa oppilaille mahdollisuuden tuntea, että heitä kunnioitetaan, ja auttaa vahvistamaan luottamusta omiin kykyihin niin nyt kuin tulevaisuudessakin. Se tukee osallistumista vuoropuheluun aktiivisena globaalina kansalaisena, mikä edistää avointa ja luottamukseen perustuvaa yhteiskuntaa myös luokkahuoneen ulkopuolella.

Historianluokka on erityinen tila, jossa toivoa voidaan pitää yllä, koska historianopetus itsessään sisältää toivon mahdollisuuden. Se osoittaa, ettei maailma ole aina ollut samanlainen kuin nyt. Se osoittaa, että yhteiskunnat ovat muuttuneet, ihmiset ovat ajaneet muutosta, vääryydet on kyseenalaistettu, oikeuksia on vaadittu, yhteisöjä on rakennettu uudelleen ja narratiivit ovat muuttuneet.

Toivo ei ole historianopetuksessa päälleliimattua, vaan se on osa historianopettajien työnkuvaa: auttaessamme oppilaita kehittymään passiivisista oppijoista aktiivisiksi kansalaisiksi vahvistamme samalla heidän kykyään kriittiseen ajatteluun ja kannustamme toimimaan pelkän pohtimisen sijaan.

”Mielestäni toivon ylläpitäminen on radikaali teko [...]. Toivossa on kyse sekä päätöksestä että sitoumuksesta pitää siitä kiinni ja jakaa sitä muillekin.”

Toivon pitäisi olla väline, joka mahdollistaa ymmärryksen ja toiminnan.

Toivo auttaa yhdistämään menneisyyden nykyhetkeen, kyseenalaistamaan valmiina annetut totuudet sekä kuvittelemaan ja ymmärtämään, että asiat voivat olla toisin. Oppilaat eivät ole ainoastaan tiedon vastaanottajia, vaan he tuovat mukanaan kysymyksiä, kokemuksia, tunteita, digiosaamisen kaltaisia valmiuksia ja tapoja nähdä maailmaa. Toivo lisääntyy, kun oppilaiden panokseen suhtaudutaan vakavasti ja siitä tulee osa oppimisprosessia.

Historianopettajille toivo on siis sekä vastuuta että käytännössä toteutettava opetustapa, jolla tuetaan ymmärrystä, toimijuutta, yhteisöllisyyttä, demokraattista osallistumista ja mahdollisuutta muutokseen.

Toivo osana historianopetusta

Toivo näkyy historianopetuksessa päivittäisessä työssä: käsittelemissämme aiheissa, valitsemissamme materiaaleissa, esittämissämme kysymyksissä, kertomissamme tarinoissa, vaitioloissa, joita havainnoimme, sekä tilassa, jota luomme oppilaille, jotta he voisivat ajatella, puhua ja osallistua.

Lähteillä, tosiasioilla ja todisteilla on keskeinen merkitys tässä työssä. Valokuvat, esineet, suulliset todistajanlausunnot, kartat, arkistot, kadunnimet, museokokoelmat, paikallishistorian jäänteet ja digitaaliset asiakirjat auttavat oppilaita pysähtymään ja pohtimaan asioita tarkemmin. He oppivat kysymään, kenen näkemyksestä on kyse, mikä on tosiasia ja mikä taas mielipide, mitä jätetään kertomatta ja mitä voidaan kyseenalaistaa. Näille taidoille on käyttöä myös historianluokan ulkopuolella.

Osa näistä tarinoista on ylisukupolvisia. Ne luovat oppilaille siteen lapsiin, aikuisiin ja vanhuksiin niin menneinä aikoina kuin tänä päivänäkin. Ne muistuttavat siitä, mitä jaetaan, mitä peritään, mitä vastustetaan ja mitä kukin sukupolvi päättää siirtää eteenpäin tai muuttaa.

Keskeistä tässä työssä on näkökulmien moninaisuus. Tarkastellessamme asioita eri näkökulmista, vertailemalla narratiiveja ja kyseenalaistamalla vallitsevat kansalliset, kolonialistiset tai eurooppakeskeiset näkemykset autamme oppilaita ymmärtämään, ettei historia suinkaan ole yksi ainoa tarina. Nostamme esille myös kertojanääniä, joita ei löydy oppikirjoista, tarkastellaksemme, mistä on vaietty, mitä on sivuutettu tai mikä on haluttu unohtaa. Historiasta ei tule näin yksinkertaisempaa, mutta siitä tulee rehellisempää.

Toivo jättää tilaa myös erimielisyydelle. Se ei edellytä yksimielisyyttä, mutta se edellyttää riittävää luottamusta vaikeiden keskustelujen käymiseksi. Kun oppilaat keskustelevat, väittelevät ja kiistelevät ohjatusti, he voivat kuunnella, esittää väittämiä, epäillä, vertailla todisteita ja käsitellä erilaisia tulkintoja rakentavasti ilman, että erimielisyydestä kumpuaa vihamielisyyttä.

”Ilman kitkaa ei synny näkemyksiä. Toivo ei siis tarkoita jännitteiden välttämistä vaan luottamusta siihen, että vastakkainasettelu voi johtaa yhteyteen [...], jotta voimme yhdessä kuvitella oikeudenmukaisemman tulevaisuuden.”

Oppiminen muuttuu toimijuudeksi juuri osallistumisen kokemuksen myötä. Kun oppilaat esittävät omia kysymyksiään, tutkivat, väittelevät, luovat yhdessä uutta, lähtevät mukaan oppilaskunnan toimintaan, kehittävät uuden hankkeen, keskustelevat muiden kanssa tai luovat yhteyksiä luokkansa ja oman yhteisönsä välille, kuunteleminen muuttuu osallistumiseksi. He alkavat nähdä itsensä paitsi historian oppijoina myös ihmisinä, jotka voivat olla osa historiaa ja toimia sen pohjalta.

Tunteet ovat väistämättä osa tätä työtä. Historia voi herättää pelkoa, vihaa, surua, vastarintaa, empatiaa, epämukavuutta ja huolta. Jos näitä tunteita ei oteta huomioon, ne voivat estää oppimisen. Jos ne sitä vastoin tunnustetaan ja niitä käsitellään, ne ovat oppimisen kannalta keskeisiä. Tunteita ei voi asettaa tosiseikkojen tilalle, mutta ne ovat kiistatta osa kriittistä ajattelua. Autamme oppilaita ymmärtämään tunteitaan ja käsittelemään niitä sekä siirtymään tunnereaktiosta pohdintaan.

Mielikuvitus antaa sijaa toivolle. Oppilaat voivat saada kokemuksen jonkin kysymyksen monitahoisuudesta roolipelin, simulaatioiden, taidepohjaisen pohdinnan, tulevaisuuteen suuntautuvien kysymysten ja pelillisyyden avulla sen sijaan, että heille vain kerrottaisiin siitä. He voivat samaistua eri näkökulmiin, kohdata ongelmia, testata eri ratkaisujen toimivuutta ja ymmärtää, että nykyhetki ei ole pysyvä. Luovuus voi myös tarjota uudenlaisia tapoja arvioida oppimista. Tieto ja tunteet on mahdollista yhdistää tavalla, jonka ansiosta oppilaille tulee selväksi, mitä historia heille merkitsee, mitä tunteita se heissä herättää ja mikä on heidän oma tulkintansa historiasta.

Opettajina olemme vastuussa myös siitä, että oppiminen jatkuu, reflektointi on aktiivista ja kiinnostus säilyy. Tämä tarkoittaa omien opetusmenetelmiemme, tunteidemme, ennakkoluulojemme ja stereotypioidemme kyseenalaistamista. Emme voi vaatia oppilaita sietämään epämukavuutta ja monimutkaisuutta ja käsittelemään menneisyyden kipukohtia, jos emme ole aloittaneet tätä työtä omalla kohdallamme.

Toivo on läsnä myös luokkahuoneen ulkopuolella: sitä voi löytää museoista, arkistoista, muistomerkeistä, julkisista tiloista, luonnosta, paikallisesta perinnöstä, näyttelyistä, kenttätyöstä ja kiertokäynneiltä. Historia konkretisoituu tutustuttaessa erilaisiin paikkoihin, esineisiin ja ihmisiin. Näin oppilaat luovat yhteyksiä ja oppivat kyseenalaistamaan erilaisia tapahtumia, esineitä ja muistoja sekä nykyistä todellisuutta.

Toivoa rakentamassa

”Toivo ei ole vain vilpitön tunne vaan ammatillinen asenne, jossa otetaan huomioon menneisyyden monitahoisuus ja mahdollisuus muutokseen, mikä on olennaista kaikkialla koulutuksen saralla.”

Kaikki eivät pysty toimimaan näissä asioissa samalla tavalla. Toimintaympäristöissämme, opetussuunnitelmissamme, resursseissamme ja vapauksissamme on eroja. Jotkut käytännöistä ovat jo osa luokkatyöskentelyämme. Jotkut ovat vasta toiveita. Jotkut edellyttävät enemmän aikaa, tukea, rohkeutta ja yhteisöllisyyttä.

Tämä kokoontumisemme historian ja toivon teemoja käytännössä vaalivana yhteisönä on enemmän kuin pelkkä konferenssi. Kyse on mahdollisuudesta yhteiseen pohdintaan ja tilaisuudesta ammentaa siitä, mikä meille on yhteistä, oppia erilaisuudestamme ja rakentaa yhteistä tietoisuutta siitä, mihin historianopetuksen avulla voidaan päästä nykypäivänä.

Luokkahuoneen suljetun oven takana on helppo unohtaa, että olemme osa laajempaa liikettä. Nämä kokoontumiset tarjoavat avoimen ja rehellisyyteen perustuvan tilan, jossa opettajat eri puolilta Eurooppaa ja sen ulkopuolelta voivat tutustua toisiinsa, jatkaa yhteistyötään, jakaa käytäntöjä ja palauttaa mieliin, miksi he tekevät tätä työtä.

Tällä manifestilla pyrimme yhdessä tuomaan esiin, mikä merkitys toivolla on historianopetuksessa: kyse on yhteisestä sitoumuksesta tehdä luokkahuoneesta paikka, jossa ei ainoastaan keskustella toivosta vaan myös rakennetaan sitä.

Wall of HOPE

Toivon seinä on visuaalinen aikajana, jolle osallistujia pyydettiin jakamaan menneisyyden muisto tai tulevaisuuden haave henkilökohtaisesta historiasta aina maailmanlaajuiseen näkökulmaan asti. Jokainen janalle jaettu asia kertoo yhdestä toivoon liittyvästä hetkestä, tapahtumasta, todellisuudesta tai tunteesta. Tässä luovuutta ja vuorovaikutteisuutta hyödyntävässä installaatiossa näkyy yli 120:n EuroClion 32. vuosikonferenssiin osallistuneen henkilön ajatustyö aiheesta historia ja toivo.

Seinä tekee näkyväksi sen, miten toivo on läsnä mitä erilaisimmissa hetkissä ja millaisia ilmentymiä se saa aikajanalla kunkin aikakauden vaatimusten mukaan. Seinältä näkyy, että joka aikakaudella on pyritty löytämään sille ominaiset ratkaisut ja liikkeet sekä tarvittava rohkeus. Toivolla ei ole rajoja. Paikalliselle kokemukselle, katumielenosoitukselle ja uuden lain hyväksymiselle on kaikille annettu seinällä oma paikkansa, ja ne voivat puhutella jopa maailmanlaajuisesti. Toivo toimii liikkeellepanevana voimana henkilökohtaisissa tarinoissa ja synnyttää yhteisen kipinän.

”Naiset saivat äänioikeuden Suomessa.”
- 1906, eurooppalainen/maailmanlaajuinen

Toivon avulla voidaan rakentaa uudelleen luottamusta, solidaarisuutta ja yhteisöllisyyttä. Toivo on läsnä demokratian herätessä ja hallintojen kaatuessa ja osoitettaessa rohkeutta yhteisten toimien kautta. Toivo elää koulutuksessa, nuorissa ja kaikissa sukupolvissa, jotka oppivat ja kyseenalaistavat ja uskaltavat näin vaikuttaa tulevaisuuteen.

”Kaikki anastettu kulttuuriperintö on palautettu yhteisöille, joille se alun perin kuului.”
- 2023, eurooppalainen/maailmanlaajuinen

Tällainen vuorovaikutteisuus osoittaa, että historiassa ei ole kyse pelkästään vuosilukujen sarjasta vaan erilaisista valinnoista. Haluamme nostaa esiin sukupolvien ketjun, oikeudet, edistyksen ja luokkahuoneen. Toivon seinä symboloi uskoa siihen, että hyvä tulevaisuus on mahdollinen, kun sitä rakennetaan aiempia kokemuksia hyödyntäen, rohkeasti haaveillen ja keskittyen menneiden pettymysten sijasta kasvun ajatukseen.

Toivon seinä verkossa:
historywallofhope.eu

Hope MANIFESTO

Käy verkkosivustolla

#HISTORYANDHOPEMANIFESTO

EuroClio

HOUSE OF EUROPEAN HISTORY

An initiative of the European Parliament